

Vznik Československého egyptologického ústavu

O možnostech vzniku Československého egyptologického ústavu se profesor Zbyněk Žába vyjádřil již v roce 1956. Podnětem byla účast na československé kulturní delegaci v Egyptě koncem května a v červnu 1956. Snažil se při této příležitosti zajistit nejen spolupráci s egyptskými vědci, ale i možnosti pro dlouhodobější přímou práci se staroegyptskými památkami pro sebe a pro své žáky. Prof. Z. Žába jednal s význačnými egyptskými egyptology o možnostech co nejširší spolupráce a s ředitelem památkové služby Amerem a inspektorem památkové služby Labíbem Habašim o praktických otázkách umožňujících tuto činnost. Předběžně byla dohodnuta účast československých egyptologů na vědeckých úkolech Dokumentačního střediska v Káhiře a výměnná profesura egyptologie s alexandrijskou univerzitou a výměnné pobyty. Uvažovalo se i o společných výkopech v deltě, kdy by polovinu nákladů hradila egyptská strana. Po návratu do Prahy podal prof. Z. Žába na Ministerstvo školství a kultury (MŠK) návrh nejen na egyptologickou spolupráci, ale i na zřízení stálého egyptologického pracoviště v Káhiře. Tento návrh měl být začleněn do československo – egyptské kulturní dohody na rok 1957. Podle slov prof. Z. Žáby však tento návrh nenalezl větší ohlas.

Teprve po útoku na Egypt, kdy byla omezena činnost francouzského egyptologického ústavu a kdy byly zastaveny expedice Velké Británie, se MŠK začalo z podnětu prof. Z. Žáby znovu zabývat možnostmi vědeckého pronikání do Egypta. V lednu a v únoru 1957 už byl prof. Z. Žába rozhodnut neponechat nic náhodě a své návrhy, společně s průvodními listy, ve kterých upozorňoval na dosah svého návrhu a na nutnost rychlého vyřízení, poslal též prezidentovi Zápotockému a náměstkovi předsedy vlády Kopeckému. Za návrh se postavili oba i rektor Univerzity Karlovy doktor Kahuda a po předběžném příznivém vyjádření MŠK začala dlouhá schvalovací procedura. Celá věc byla velmi složitá, neboť v připomínkovém řízení se vyjadřovala Akademie věd, Orientální ústav, katedra, děkanát, rektorát. Většinou se jednalo o připomínky týkající se rozsahu zaměření ústavu. První plány totiž počítaly jen se zpracováváním staroegyptských památek, ale Orientální ústav viděl v takovémto pracovišti příležitost spíše pro interdisciplinární práci, kde by své místo našli arabisté, lingvisté či folkloristé. Po náležitých úpravách a po schválení rektorátem byl návrh

v září 1957 postoupen kolegiu ministra školství. V tomto návrhu už byl rozpracován i návrh finančních nákladů, který prof. Z. Žába připravoval přímo na místě v červnu a v červenci 1957. Mnoho důležitých informací získal na čsl. velvyslanectví a od vedoucího egyptského egyptologa prof. Selima Hasana. Jednalo se o nájem budovy, provoz archeologických prací, auta, platby členům expedice atd. Další zásadní věcí byl příslib prof. Hasana, že se prof. Žába může od ledna 1958 účastnit prací Egyptského egyptologického ústavu na dokumentování egyptských starověkých památek.

Po schválení vzniku egyptologického ústavu v Praze a v Káhiře bylo nutno zajistit i kladné vyřízení ze strany egyptské a tohoto úkolu se prof. Z. Žába ujal sám. Přijal na dva roky místo profesora na Vysoké škole jazyků v Káhiře, aby svou osobní přímlovou urychlil jednání a navíc se mu tak naskytla jedinečná příležitost ke studiu památek v muzeích i metod práce na archeologických vykopávkách zahraničních kolegů.

Československý egyptologický ústav v Praze byl zřízen dne 1. října 1958 na základě usnesení vlády ČSR a jeho ředitelem byl zvolen prof. František Lexa. Československý egyptologický ústav v Káhiře vznikl dne 20. května 1959. Do Káhiry odjela delegace Univerzity Karlovy (UK) vedená děkanem prof. Dolanským, členy byli akademik Lexa a prof. Žába. Delegace během svého pobytu vykonala řadu oficiálních návštěv u vládních i vědeckých představitelů Egypta a dne 20. května na slavnostní recepci na velvyslanectví ohlásil čsl. velvyslanec doktor Karpíšek založení Československého egyptologického ústavu v Káhiře. Recepce se zúčastnili zástupci egyptské vlády, většina egyptských a mnoho zahraničních egyptologů, kteří zastupovali všechny hlavní vědecké zahraniční egyptologické instituce té doby. V projevu velvyslance bylo slíbeno zahájení prací v Egyptě už v zimě na přelomu let 1959/1960 a díky obětavé práci prof. Žáby byla již od 1. ledna 1959 najata budova, která se na dlouhou dobu stala střediskem československých egyptologů v Káhiře.

Organizační řád ústavu plně vypovídá o jeho uspořádání. Vznikl přeměnou egyptologického semináře v egyptologický ústav při filozofické fakultě a stal se tak součástí U K. Veškerou činnost ústavu řídil jeho ředitel, tedy profesor František Lexa, který byl odpovědný děkanovi filozofické fakulty. Ústav měl 6 míst vlastních a dále k němu byli přiděleni vědečtí pracovníci oboru egyptologie a arabistiky, jako například

jeho druhý ředitel prof. Z. Žába, z katedry věd Asie a Afriky. Vedoucím orgánem vědecké práce byla ústavní rada, která měla 4–7 členů. Jmenoval je rektor UK na návrh ředitele ústavu. Vnitřně byl členěn na pracoviště v Praze, pracoviště v Káhiře, knihovny obou částí ústavu, technickou a fotografickou laboratoř v Káhiře a administrativní kancelář. Ústav byl od svého počátku rozdělen na oddělení egyptologické a oddělení arabistické. Obě tato vědecká centra se vzájemně velmi dobře doplňovala, v podstatě šlo jen o dělítko časové, neboť egyptologie jako vědní obor představovala a stále představuje disciplínu slučující celou řadu vědních oborů.